

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Илиана Павлова Колева, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
(*научна длъжност, научна степен, име, фамилия, образователна/научна институция*)

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в научна област

3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Международна журналистика) с дисертационен труд на тема

„Медийно отразяване на ключови етапи от евроатлантическата интеграция на държавите от Западните Балкани (1999 – 2018 г.) в сайтовете на БНР, Дойче веле и Би Би Си“,

представен от Десислава Викторова Сотирова, докторант в катедра „История и теория на журналистиката“ на Факултета по журналистика и масова комуникация

с научен ръководител проф. д-р Мария Нейкова

I. Представяне на докторанта въз основа на подадената документация

Десислава Сотирова е завършила бакалавърска степен по „Журналистика“ – профил „Телевизия“ и „Международна журналистика“, а след това и магистратура по „Международна журналистика“ в СУ „Св. Кл. Охридски“. Докторантурата по „Международна журналистика“ е логично продължение в биографията и е свидетелство за целенасочения интерес в областта.

II. Оценка на качествата на дисертационния текст

Дисертационният труд на Десислава Сотирова е актуален и навременен отговор на необходимостта от задълбочен и внимателен научен прочит на процесите и решенията, свързани с политиката на разширяване на ЕС и НАТО в региона на Западните Балкани. За актуалността на темата и значимостта на разработения проблем допринася избраният период на изследване, който обхваща последните близо 20 години: от 1999 г. – годината, бележеща началото на Процеса на стабилизиране и асоцииране (ПСА, един нов подход, който Европейският съюз започва да прилага по отношение на Западните Балкани след войните в бивша Югославия), до юни 2018 г., когато приключва българското председателство на

Съвета на ЕС, за което европейската перспектива и свързаността на Западните Балкани са сред основните приоритети. Зададената времева рамка на изследването е добре аргументирана, като наблюденията върху изследваните процеси в обществено-политически контекст продължават и до 2020 г., което е свидетелство за ангажираността на дисертантката с темата и подчертава стремежа ѝ към изчерпателност на разработката и актуалност на предлаганите наблюдения.

В дисертационния труд задълбочено са проучени и синтезирани редица теоретични източници, стратегически документи, изказвания, решения и др. С научна прецизност и внимателен прочит, същевременно с лекотата и спокойствието, присъщи на добре осведомения изследовател, се очертават различните процеси и политики, свързани с евроатлантическата интеграция на държавите от Западните Балкани.

Аргументиран и добре мотивиран е обхватът на изследването по отношение на понятието „Западни Балкани“. От 1 юли 2013 г. Хърватия е членка на ЕС, поради което дисертационният труд разглежда само шестте балкански държави, които към 2020 г. не са членки на ЕС: Албания, Босна и Херцеговина, Косово, Република Северна Македония, Сърбия и Черна гора.

За изпълнение на основната цел на дисертационния труд – да се определи и проследи мястото на държавите от Западните Балкани в дневния ред на Европейския съюз и Организацията на Северноатлантическия договор (НАТО) през годините, като се анализират факторите и обстоятелствата, които оформят ключовите етапи от евроатлантическата интеграция, се използват различни изследователски методи и подходи: 1.) анализ на теоретични източници и стратегически документи, чрез които наблюдаваните процеси са положени в исторически контекст и са взети под внимание различните гледни точки към проблема, 2.) проведени са две дълбочинни интервюта, чрез които се уплътнява теоретичната част и историческият подход към наблюдаваните явления – с бившия заместник министър-председател на Република Сърбия в кабинета на Зоран Джинджич проф. Жарко Корач (2001 – 2004 г.) и с бившия министър-председател на Република Косово проф. Байрам Косуми (2005 – 2006 г.), 3.) анализ на съдържание на сайтовете на БНР, Дойче веле и Би Би Си, който позволява да се проследи външната политика на България, Германия и Великобритания към страните от Западните Балкани, както и начинът, по който обществените им медии представят темата за разширяването, 4.) проведени са интервюта с петима журналисти, занимаващи се с региона на Западните Балкани – трима от БНР и двама от Би Би Си (от

Дойче веле не е получен отговор), чрез които се идентифицират факторите за подбор на новините и медийно отразяване на темата.

Избраните методи за изследване отговарят на поставените цели и прилагането им в операционен порядък съответства на изследователските задачи. Проучването на съдържанието на сайтовете на трите обществени медии – БНР, Дойче веле и Би Би Си, отговаря на традиционно силния интерес към събитията и процесите в региона на държавите, които тези медии представят. Интересен и нов подход е проследяването в съпоставка на това как българската обществена медия и световните медии в държави, които не граничат с региона (Германия и Великобритания), отразяват интеграционния му процес. Съпоставителният анализ между световни и национална медия дава възможност да се проследи степента на интерес и информираност на аудиториите за евроатлантическата интеграция на Западните Балкани. В дисертационния труд се отчита също фактът, че медиите следват своя редакционна политика, поради което са проведени и дълбочинните интервюта с журналисти, отразяващи събитията за и от държавите от региона, с цел изясняване на механизмите за подбор на теми и редакционно съдържание.

Дисертационният труд се откроява с коректност при събирането, обработката и анализа на емпиричните данни, което е предпоставка за достоверност на резултатите, върху които се градят приносите на изследването.

Представеният научен труд е съобразен с композиционните изисквания за дисертационен текст и следва класическата структура от увод, три глави и заключение. Обособени са 8 приложения и библиография. Общият обем е 326 страници. В структурно отношение текстът е добре балансиран, като отделните части са в обем, съответстващ на изискванията.

Уводната част (с. 6 – 15) въвежда в основната проблематика, представени са обектът, предметът, целите и задачите на научното изследване. Основната хипотеза на автора е, че „изследваната почти 20-годишна евроатлантическа интеграция на региона се отличава с периодично подновяване на темата, когато ЕС и НАТО взимат решения за насърчаване на шестте страни и/или въвеждат по-категорични мерки за гарантирането на реформите в ключови сектори“ (с. 8).

В първа глава „Перспектива за евроатлантическа интеграция на държавите от Западните Балкани“ (с. 16 – 82) се прави внимателен и задълбочен преглед на различните инициативи на ЕС за стабилизиране на региона след разпадането на Югославия; представена е ролята на НАТО за запазване на стабилността и мира, разгледани са различните нагласи

към ЕС и НАТО.

Във втора глава „Ключови етапи на развитие от евроатлантическата интеграция на шестте държави“ (с. 83 – 180) се отделя внимание на новите подходи и условия за присъединяване към ЕС и членство в НАТО; като пречки пред интеграцията са очертани различни проблемни области както във вътрешната, така и във външната политика на страните; външното влияние в региона е очертано по отношение на Руската федерация, Китай, Саудитска Арабия, Турция.

Трета глава „Анализ на медийното отразяване на темата в сайтовете на БНР, Дойче веле и Би Би Си“ (с. 181 – 260) представя проведеното емпирично изследване. Проучването е насочено към съдържанието със свободен достъп на посочените обществени оператори, като целта е да се идентифицират и анализират медийните подходи при отразяване на хронологията на евроатлантическата интеграция на държавите от Западните Балкани.

Изводите са изведени коректно на базата на проведеното проучване (с. 261 – 264). В заключението ясно са обобщени постигнатите научни резултати (с. 265 – 274).

Дисертационният труд се отличава с добра библиографска осведоменост и коректност при цитирането и позоваването на научни източници и документи. Библиографията включва 32 източника на кирилица, 38 източника на латиница. Обемът е библиографският корпус от използвани документи и други източници – 25 на кирилица, 133 на латиница. Представен е и списък на използваните медийни публикации – 34. Общо 262 библиографски единици.

В дисертационния труд е демонстрирана много добра езикова култура. Изложението е издържано в стилово отношение и е съгласно изискванията на научния тип разработка.

Авторефератът съответства на текста на дисертационния труд и коректно отразява неговото съдържание и постигнати научни резултати, направените изводи и оценки.

III. Приноси на дисертационното изследване

Дисертационният труд е първи опит за проследяване на медийните публикации за събитията, бележещи основните етапи от евроатлантическата интеграция на шестте държави от Западните Балкани за периода на последните почти 20 години. Избраните за изследване медии са обществени и предлаганото от тях медийно съдържание е от значение за разбиране на процесите и явленията в съвременен контекст, както и при определяне на обществените нагласи спрямо събитията в региона.

Като приносен момент откроявам също и направената систематизация на ключовите етапи на евроатлантически интеграционен процес на държавите от Западните Балкани през наблюдавания период. Анализът на факторите и различните обстоятелства дават основание на Десислава Сотирова да открие осем ключови етапа (с 12 събития) от последните почти 20 години, към които се насочва и медийното проучване. Резултатите от изследването показват, че „И трите изследвани медии съобщават за почти едни и същи събития от осемте ключови периоди, с малки разлики. Промените в политиката на разширяване на ЕС не се отразяват. Българското председателство на Съвета на ЕС и съпътстващите го събития не са открояващи се теми в двете чуждестранни медии. Темата за евроатлантическата интеграция на региона е почти изцяло пренебрегната за сметка на темата за европейската интеграция“ (с. 264).

Резултатите от изследването потвърждават първоначалната хипотеза, че „И при трите медии редакционните им политики съвпадат с външнополитическите ангажименти и интереси на националните им държави. Разликите в подхода на отразяване обаче са видими. Текстовете в сайта на БНР се характеризират със засилено съобщаване на действия и изказвания на управляващата власт и български експерти. При Би Би Си се вижда подобна тенденция, но в по-балансиран вариант. Единствено Дойче веле акцентира върху предисторията на събитията, обвързващи ги в общ контекст, крайно необходим за богатата история на региона“ (с. 262 – 263).

Проведеното изследване доказва хипотезата, че не само слабите резултати и незавършените реформи в ключови сектори са причина за забавянето на напредъка към членство в ЕС и НАТО на страните от Западните Балкани. Причините за забавянето са многоаспектни: „През изследваните периоди и в трите медии не се обсъжда въпросът дали институционално ЕС и НАТО са готови за следващо разширяване. Основният фокус в текстовете са проблемите в държавите от региона, които представляват пречка пред евроатлантическата им интеграция. Така се създава впечатление у читателя, че членството им в двете структури зависи единствено и само от техния напредък в нужните реформи. Такъв подход на отразяване не представя всички гледни точки и хипотези и затвърждава негативния имидж на шестте страни. Не само това, но и не допринася за информираността на читателите за предизвикателствата пред ЕС и НАТО при приемане на нова членка“ (с. 220).

Внимание заслужава и изводът, че в дневния ред на медиите предлаганото съдържание често създава предпоставки за изграждане на негативни нагласи и стереотипи към държавите от Западните Балкани.

В дисертационния труд изводите са изведени коректно на базата на наличната

информация в сайтовете на разглежданите медии и съгласно резултатите от емпиричното проучване. Оценявам положително възможностите за използване на получените резултати при бъдещи проучвания на темата.

Подкрепям наблюдението на дисертантката относно трудността при работа с архивите на сайтовете на медиите. Неоткриваемостта на новини и събития с минала дата създава сериозен дефицит в осведомителния ресурс на сайтовете на медиите. В тази връзка споделям констатацията, че „Ролята на медиите не е само да информират аудиториите си за събитията от деня. Те би трябвало да поддържат и архив на новините отпреди години, който да позволява на онлайн потребителя да проследи хронологията на събитията по дадена тема“ (с. 191). Откритият проблем е важен при все по-голямата нужда от определяне на контекста на събитията и има отношение към разбирането им.

IV. Бележки и препоръки

Въз основа на откритите качества на научното изследване на Десислава Сотирова бих препоръчала публикуването му в самостоятелен монографичен труд. Публикуването би било от полза за бъдещи проучвания, като същевременно би допринесло за по-доброто разбиране на процесите на евроатлантическа интеграция на страните от Западните Балкани, чието развитие предстои в близко бъдеще. Големият корпус от събрани и систематизирани научни източници, коректното представяне на темата и различните гледни точки към нея за периода от последните 20 години – както въз основа на официалните стратегически документи, решения и др., така и посредством резултатите от проведеното емпирично изследване, показващо медийния дневен ред, нагласи и др.; с плътността на изложението, добрия академичен език и култура, научният труд би подпомогнал изследванията, свързани с региона, но и би бил от полза за по-широк кръг читатели, интересуващи се от проблематиката.

Вероятно техническа грешка е посочването на с. 12 в дисертационния труд, че той „се състои от две части – теоретична и емпирична“. Допускам, че в случая се имат предвид двете страни на изследването, насочено както към задълбочения теоретичен обзор и многоаспектно представяне на изследвания проблем (в първа и втора глава), така и към конкретното емпирично проучване, представено в трета глава.

V. Публикации и участия в научни форуми

По темата на дисертацията са направени 3 научни публикации. Отчитат се 10 участия в научни конференции и докторантски семинари, 3 участия с доклади в докторантски училища и 4 преминати обучения в специализирани курсове.

Изпълнени са изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски” и са покрити минималните национални изисквания по чл. 63, ал. 1, т. 4 и чл. 69, ал. 3.

VI. Заключение

Като имам предвид отбелязаните качества на представения дисертационен труд *„Медийно отразяване на ключови етапи от евроатлантическата интеграция на държавите от Западните Балкани (1999 – 2018 г.) в сайтовете на БНР, Дойче веле и Би Би Си“*, както и посочените научни и научно-приложни приноси на изследването, си позволявам да препоръчам на уважаемото научно жури да гласува положително и **на Десислава Викторова Сотирова да бъде присъдена научната и образователна степен „доктор“** в професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Международна журналистика).

25.02.2021 г.